

MUSTAQILLIK YILLARIDA MARKAZI OSIYO DAVLATLARI BILAN ETNOMADANIY ALOQALARNING SHAKILLANISH BOSQICHLARI

Umurqulov Kamoliddin

Termiz davlat universiteti tayanch doktoranti.

Tel: +998945104252.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10645040>

Annotatsiya. Ushbu maqola mustaqillik yillarida Markazi Osiyo davlatlari bilan etnomadaniy aloqalarning shakillanish bosqichlari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: tashqi siyosati, madaniyat va ma'rifat, festival, haftalik va madaniy tadbirlar, an'analar, urf-odatlar, turmush tarzi.

STAGES OF FORMATION OF ETHNO-CULTURAL RELATIONS WITH CENTRAL ASIAN COUNTRIES IN THE YEARS OF INDEPENDENCE

Abstract. This article provides information about the stages of formation of ethno-cultural relations with Central Asian countries during the years of independence.

Key words: foreign policy, culture and enlightenment, festival, weekly and cultural events, traditions, customs, lifestyle.

ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ ЭТНОКУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЕЙ СО СТРАНАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ

Аннотация. В данной статье представлена информация об этапах становления этнокультурных связей со странами Центральной Азии в годы независимости.

Ключевые слова: внешняя политика, культура и просвещение, фестиваль, еженедельные и культурно-массовые мероприятия, традиции, обычаи, образ жизни.

O'zbekiston o'zining tashqi siyosatida doimo uqin qo'shnilariga bo'lgan munosabatlarga alohida e'tabor qaratib kelgan va doimo yaxshi qo'shnicilik pozitsiyasini saqlab kelgan.

Mustaqilligimizning dastlabki davrlaridan buyon davlatimiz eng avvalo yaqin qo'shnilarimiz bo'lgan davlatlar bilan har tomonlama foydali aloqalarni o'rnatishga harakat qilib kelmoqda. Jumladan madaniyat va ma'rifat sohasida ham bir qancha sezilarli ishlar amalga oshirilib kelinmoqda. 1992-yil, may oyida Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligini tashkil etish masalalari to'g'risida" gi qaroriga muvofiq tashkil etilib o'z faoliyatini olib borayotgan Tashqi ishlar vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil, 19-maydagi "Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari ni yanada takomillashtirish cjora-tadbirlari to'g'risida" gi qaroriga asosan tashkil etilgan Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasi, O'zbekiston respublikasi madaniyat vazirligi kabi tashkilot va muassasalar o'z faoliyati davomida bu masalaga alohida etibor berib kelmoqda. Bugungi kungacha respublikamizda xorijiy mamlakatlar bilan xalqaro hamkorlik rivojlantirishga qaratilgan bir qancha me'yoriy hujjatlar qabul qilingan va ular asosida doimiy ravishda turli xil festival, haftalik va madaniy tadbirlar o'tkazib kelinmoqda.

T/r	Festival nomi	O'tkazilish joyi	O'tkazilish muddati
1	Respublika qo'g'irchoq teatrlarining an'anaviy XIII ko'rik festivali	Toshkent shahri	Har ikki yilda bir marta

2	“Toshkent bahori” xalqaro opera va balet festivali	Toshkent shahri	Har ikki yilda bir marta
3	«Lazgi» xalqaro raqs festivali	Xorazm viloyati	Har ikki yilda bir marta
4	“Boysun bahori” ochiq festivali	Surxondaryo viloyati	Har ikki yilda bir marta
5	Xalqaro zardo‘zlik va zargarlik festivali	Buxoro viloyati	Har ikki yilda bir marta
6	“Gullar bayrami” xalqaro gullar festivali	Namangan viloyati	Har ikki yilda bir marta
7	An'anaviy xalqaro etnofestival	Toshkent viloyati	Har ikki yilda bir marta
8	“Sharq taronalari” XIII xalqaro musiqa festivali	Samarqand viloyati	Har ikki yilda bir marta
9	II Xalqaro maqom san'ati anjumani	Buxoro viloyati	Har ikki yilda bir marta
10	“Yevroosiyo” xalqaro teatr san'ati festivali	Toshkent shahri	Har ikki yilda bir marta
11	“Baxor nafasi” xalqaro san'at festivali	Toshkent viloyati	Har ikki yilda bir marta
12	“Dunyo sadolari” xalqaro milliy san'ati festivali	Andijon viloyati	Har ikki yilda bir marta
13	“Buyuk ipak yo‘li” xalqaro musiqa festivali	Farg‘ona viloyati	Har ikki yilda bir marta
14	“Nurli navolar” xalqaro festivali	Navoiy viloyati	Har ikki yilda bir marta
15	Xalqaro baxshichilik san'ati festivali	Sirdaryo viloyati	Har ikki yilda bir marta
16	Xalqaro kamer va simfonik musiqa festivali	Toshkent shahri	Har ikki yilda bir marta
17	«Xalqaro sirk san'ati» festivali	Toshkent shahri	Har ikki yilda bir marta

O‘zbekistonning Qozog‘iston Respublikasi bilan madaniy aloqalari mustaqillikning dastlabki yillaridayoq, jumladan, 1992-yil, iyunida Qozog‘istonning Turkiston shahrida bo‘lib o‘tgan davlat rahbarlarining birinchi uchrashuvidayoq yo‘lga qo‘yilgan edi. Ta’kidlash joizki, O‘zbekiston va Qozog‘iston ushbu yo‘nalishlarda ulkan salohiyatga ega bo‘lib, bunday hamkorlikdan birdek manfaatdordir. Zero, madaniy-gumanitar yo‘nalishdagi hamkorlikning asosini ikki xalqni o‘zaro yaqinlashtirish, tajriba almashish, uyg‘un an‘ana va urf-odatlarini asrash va kelasi avlodga yetkazish tashkil etadi. O‘zbek va qozoq millati qardosh xalq ekani hech kimga sir emas. Xalqlarning an‘analari, urf-odatlari, turmush tarzi o‘xshash. Ikki xalq ham do‘stlikni

qadrlaydi. Jumladan, qozoqlarda shunday maqol bor: «Досың көр болса, жолың да ашылады» (Do'sting ko'p bo'lsa, yo'ling ham ravon bo'ladi). O'zbeklar ham do'stlikni yuksak darajada qadrlaydi: "Do'sting – boyliging, do'sting – davlatingdir". Bunday maqollar ko'plab topiladi.

Ma'lumki, Markaziy Osiyo mintaqasi tarixan fan, madaniyat, ma'naviyat va ma'rifatning o'chog'i bo'lgan. Yaqin tarixda ham bu omil o'zining ahamiyati yo'qotmagan. Bu borada qaysidir olimu mutaxassisni aynan biron-bir davlatga tegishli deb aytish mushkul. Zero, fan, madaniyat, ma'naviyat va ma'rifat yutuqlaridan butun bashariyat foydalanadi. Yaqin o'tmishdagi qozog'istonlik olimlar to'g'risida so'z ketganda, zamonaviy qozoq adabiyotining asoschisi Abay Qo'nonboyev, akademik fanlar asoschisi Kaniyash Satpayev, yozuvchilar Muxtor Avezov va Sobir Muqonov, yirik davlat arbobi, akademik Dinmuxammad Kunayevlarni alohida ta'kidlash mumkin.

Adabiyot sohasida o'zbek va qozoq xalqini ko'p yillar davomida o'zaro hamkorligini yorqin ifodalovchi shaxs sifatida yozuvchi Nosir Fozilovni ko'rsatish mumkin. U O'zbekistonda yashab ijod qilgan. N.Fozilov Abay Qo'nonboyev, Muxtor Avezov, Sobir Muqonov, G'abit Musrepov, G'abiden Mustafin, Abdulla Tojiboyev, Abdijalil Nurpeisov kabi ko'plab qozoq adiblari asarlarini o'zbekchaga tarjima qilib, nashr ettirgan. 1986-yilda qozoq adabiyotidan qilgan tarjimalari uchun N.Fozilovga Qozog'iston Yozuvchilar uyushmasining Bayimbet Maylin nomidagi davlat mukofoti berilgan. 1990-yilda atoqli yozuvchi "O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan san'at arbobi" unvoniga sazovor bo'ldi. 1999-yilda esa «El-yurt xurmati» ordeni bilan mukofotlandi. Shuningdek, N.Fozilov 1994-yili o'zbek va qozoq adabiy aloqalari borasidagi xizmatlari uchun Qozog'iston prezidenti ta'sis etgan "Tinchlik va ma'naviy hamjihatlik uchun" xalqaro mukofotga sazovor bo'lgan. O'zbek va qozoq xalqi birdamligi uchun xizmat qilgan bunday shaxslar to'g'risida ko'plab misollar keltirish mumkin.

Ikki qardosh xalq o'rtasidagi madaniy aloqalarni rivojlantirishga davlat rahbarlari e'tibor qaratishmoqda. Xususan, davlatimiz rahbarining 2018-yil 13-martdagi qaroriga muvofiq qozoq shoiri va mutafakkiri Abay Qo'nonboyev ijodiy merosini o'rganish tashkil etildi. Qozog'istonda esa Alisher Navoiy tavalludining 577-yilligi keng nishonlandi. Ta'kidlash lozimki, O'zbekiston rahbariyati qardosh xalqlar o'rtasidagi do'stlikni mustahkamlash yo'lidagi sa'y-harakatlarni munosib taqdirlab kelmoqda. Xususan, 1991-2019-yillar mobaynida qozoq millatiga mansub 630 nafar O'zbekiston fuqarolari turli davlat mukofotlari bilan taqdirlangan. Bu raqam so'nggi yillarda yanada ortmoqda, masalan, 2016-yilda 33 nafar qardosh millatga mansub bo'lgan O'zbekiston fuqarolari yuksak davlat mukofotlariga loyiq ko'rilgan. Bundan tashqari, 1991-yildan buyon 23 Qozog'iston fuqarolari O'zbekistonning tegishli davlat mukofotlari bilan taqdirlanishgan.

O'zbekiston va Qozog'istonning madaniy aloqalar 1994-yil 10-yanvarda imzolangan "Madaniyat, sog'liqni saqlash, ilm-fan, ta'lim, turizm va sport sohasidagi hamkorlikni chuqurlashtirish to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi hukumati bilan Qozog'iston Respublikasi hukumati o'rtasidagi bitim asosida amalga oshirib kelinadi. Bugungi kunda ikkala davlat o'rtasidagi madaniy-gumanitar aloqalarni quyidagi yo'nalishlarda mustahkamlanib borayotganini ko'rish mumkin. O'zbekiston va Qozog'iston ta'lim muassasalari o'rtasida talabalar almashinuvi, o'quv-metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish, tajriba almashish bo'yicha hamkorlik yo'lga qo'yilgan. Hozirda mamlakatimiz oliy ta'lim muassasalari va Qozog'istonning 50 dan ortiq oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik kelishuvlari amal qilmoqda. Davlatlarning Fanlar

akademiyalari o'rtasida tizimli hamkorlik yo'lga qo'yilgan, jumladan, birgalikda turli yo'nalishlarda ilmiy tadqiqotlar o'tkazish, kelgusida universitetlar konsorsiumini tashkil qilish bo'yicha kelishuvlar bunga misol bo'la oladi. Ayni vaqtda, mamlakatimizdagi 400 ta maktabda mashg'ulotlar qozoq tilida olib boriladi. 162 ta maktabda esa ta'lim faqat qozoq tilida beriladi.

Oliy ta'lim muassasalari tizimida Toshkent davlat pedagogika universitetida, Guliston davlat universitetida, shuningdek, Nukus, Jizzax va Navoiy davlat universitetlarida qozoq tili va adabiyoti fakultetlari tashkil qilingan. Ilm-fan, ta'lim sohasida shu kungacha amalga oshirilgan ishlar natijasidan kelib chiqib aytish mumkinki, kelgusi yilda ijodiy va ilmiy ziyolilar forumini tashkil etish tashabbusi mazkur yo'nalishdagi hamkorlikni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi. Qozog'istonning san'at va madaniyat vakillari mamlakatimizda an'anaviy tarzda bo'lib o'tadigan "Sharq taronalari" xalqaro musiqa festivalida muntazam ishtirok etib kelishadi. Bundan tashqari, 2018-yil "Qozog'istonda O'zbekiston yili" deb e'lon qilinishi doirasida o'zbekistonlik san'at ustalari 5 marotaba konsert, o'zbekistonlik teatr truppalari 4 ta gastrol namoyishlari, 4 ta tasviriy va amaliy san'at ko'rgazmalari, 1 marotaba ekspeditsiya, shuningdek, "O'zbek kinosi kunlari" va "O'zbek madaniyati kunlari" kabi tadbirlar tashkil qilindi.

2019-yil 15-aprel kuni esa "O'zbekiston" xalqaro anjumanlar saroyida O'zbekistonda Qozog'iston yilining rasmiy ochilish marosimi bo'ldi. Ushbu tantanali marosimni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ochib, qardosh qozog'istonliklarni yurtimizga tashrifi bilan qutladi. Shu munosabat bilan, mamlakatimizda qozog'istonlik san'at va madaniyat namoyondalari tomonidan 80 dan ziyod turli tadbirlar tashkil qilindi.

Qozog'iston prezidenti Qosim-Jomart Toqayev O'zbekiston va Qozog'iston rasmiy delegatsiyalari ishtirokidagi uchrashuvda Nur-sultonda Alisher Navoiy haykali o'rnatilishini aytib o'tdi. Uning fikricha, bu haykal ikki xalqning ma'naviy yaqinligi va ko'p asrlik do'stligi ramzi sifatida bunyod etiladi. Bugungi kunda mamlakatimizda yashovchi qozoq millatiga mansub aholi soni 803,4 mingtani tashkil qiladi. Bu qozoq etnosining Qozog'iston tashqarisida, MDH mamlakatlarida yashaydigan eng yirik qismi hisoblanadi.

Ta'kidlash joizki, O'zbekistonda 1992-yildan buyon Qozoq milliy madaniy markazi faoliyat yuritib keladi. Bugungi kunga kelib ushbu markaz tarkibida Qoraqalpog'iston Qozoq milliy madaniy markazi, Buxoro, Jizzax, Navoiy, Xorazm, Sirdaryo va Toshkent viloyatlaridagi uning bo'linmalari, shuningdek, Toshkent shahar bo'linmasi ish yuritadi. Markaz faoliyati qozoq millatiga mansub fuqarolarning madaniy ehtiyojlarini qondirish, qozoq tilini o'rganishga ko'maklashish, qozoq xalqining an'analari va urf-odatlarini asrash, yoshlarning qozoq tilida ta'lim olishlarini ta'minlash maqsadida oliy va o'rta-maxsus ta'lim muassasalari bilan hamkorlik qilish, yosh iqtidorlarni qo'llab-quvvatlash kabi turli yo'nalishlarda olib boriladi. Markaz faollarning tashabbusi bilan Navoiy viloyatining Konimex tumanida tarixiy etnografik muzey, Toshkent viloyatining Bo'stonliq tumanida «Shaxsham» etnografiya muzeyi ochilgan. Madaniy-ma'rifiy tadbirlar doirasida har yili «Aytis» oqinlar musobaqasi, «Altibaqan», «Tusaukeser» va boshqa milliy bayramlar o'tkaziladi. Shu bilan birga, mamlakatimizda «Nurli job» gazetasi chop etilmoqda. 2018 yilning ikkinchi choragida O'zbek Milliy akademik drama teatri ijodkorlari Chimkent shahriga safar qiladi. Ostona shahrida "O'zbek ayollar milliy liboslari va xalq amaliy san'ati ko'rgazmasi" hamda "2018 yil Qozog'istonda – O'zbekiston yili", deb nomlangan kitoblar

ko'rgazmasi tashkil etiladi. Olmaotada tashkil etiluvchi "O'zbek milliy taomlarini tayyorlash bo'yicha mahorat darslari" pazandalik san'ati ixlosmandlarini hayratda qoldirgani shubhasiz.

Shuningdek, Turkiston shahrida "Folklor jamoalari ekspeditsiyasi", Respublika yosh tomoshabinlar teatri jamoasining Olmaota shahriga ijodiy safari ko'zda tutilgan. Shuningdek, badiiy jamoalar va ijodkorlari ishtirokidagi "Osh festivali" asrlar davomida sayqal topib kelayotgan milliy an'ana va qadriyatlarimizni to'laqonli ifodalash imkonini beradi. O'z navbatida yurtimizda ham Qozog'iston madaniyatiga taalluqli tadbirlar va ko'rgazmalar tashkil etilishi ikki davlat madaniy aloqalarini yanada mustahkamlashiga hissa qo'shadi. Shu ma'noda, Toshkent shahrida mashhur qozoq rassomi Batuxan Baymenning shaxsiy ko'rgazmasi, Toshkent shahri va Andijon viloyatida "O'zbekistonda Olmaota viloyati kunlari", "Atlas bayrami" Xalqaro to'qimachilik festivali o'tkazilishi. Akademik cholg'ular va an'anaviy ijrochilik bo'yicha "Iste'dod" II xalqaro tanlovi, Ko'p ovozli xalq cholg'ulari ansambl va orkestrlarining "Navro'z sadolari" nomli IV xalqaro festivalida hamda xalqaro "Maqom san'ati" anjumani kabi tadbirlarda Qozog'istondan vakillar va ijodkorlar ham qatnashib kelmoqdalar¹.

O'zbekistonning yana bir qardosh millat Qirg'iziston respublikasi bilan madaniy aloqalari ham mustaqilligimizning dastlabki davridayoq, xususan, ikki davlat rahbarlarining 1992-yildagi ilk uchrashuvida yo'lga qo'yilgan edi. Bugungi kungacha bu madaniy hamkorlik samarasi o'laroq ko'plab tadbirlar va madaniy festivallar o'tkazilib kelinmoqda. O'zbekiston va Qirg'iziston hamkorligining 31 yillik yangi tarixini sarhisob qilar ekanmiz, mamlakatlarimiz o'zaro hurmat, tomonlarning ochiqligi va samimiyligiga asoslangan teng huquqli hamkorlik tarafdori ekanligini ta'kidlash lozimdir. O'zbekiston Respublikasida 271 mingdan ortiq qirg'izlar yashaydi. Birinchi viloyatlararo qirg'iz madaniy markazi 1991 yili Jizzax viloyatida tashkil etilgan edi. Bugungi kunga kelib Andijon, Jizzax, Sirdaryo, Namangan, Farg'ona viloyatlarida va ularning faoliyatini muvofiqlashtiruvchi O'zbekiston qirg'iz milliy madaniy markazi — jami oltita markaz faoliyat ko'rsatmoqda. Ommaviy xalq sayillari va bayramlarda markazlar qoshida tashkil etilgan milliy ansambllari ijrosidagi qadimgi va zamonaviy qo'shiq raqslar ijro etilib, ular tomoshabinlar tomonidan iliq kutib olinadi. Bunday jamoalar qatoriga "Do'stlik" va "Jash kiyal" (Andijon), "Manas" (Jizzax), "Manas" (Namangan) va "JanJanay" (Sirdaryo) kabi jamoalarni kiritish mumkin. Qirg'izlarning O'zbekistondagi hayoti to'g'risida O'zbekiston milliy teleradiokompaniyasining qirg'iz, o'zbek va boshqa tillarda uzatiladigan "Aychurek" va "Yagona oilada" teleko'rsatuvlarida, shuningdek, "Eleman", "Min kiyal" radioeshittirishlarida hikoya qilinadi.

2017-2018-yillarda Toshkent, Samarqand, Bishkek va O'sh shaharlarda tashkil qilingan ma'daniyat va kino kunlari madaniy aloqalarning yangi bosqichidagi ilk qadamlardan biri bo'ldi.

Shu bilan bir qatorda 2018-yilda O'sh shahrida O'zbekiston tomonidan o'rta ta'lim maktabi qurib foydalanishga topshirilganligi alohida ahamiyatga ega. Bundan tashqari 2018-yilda O'zbekistonda buyuk qirg'iz yozuvchisi Ch.Aytmatovning 90 yilligi keng nishonlanib, o'zbek teatrlarida adib ijodiga bag'ishlangan spektakllar bo'lib o'tdi. O'zbek-qirg'iz kinoijodkorlari Ch.Aytmatovning "Sarvi qomat dilbarim" asari asosida qo'shma film suratga olishdi. Toshkentda esa Ch.Aytmatov nomli ko'cha ochilib, uning barelyefi o'rnatildi. 2018-yil dekabrda esa

¹ Xalq so'zi gazetasi, 2021-yil, 7-dekabr nashri

Qirg'iziston milliy universitetida O'zbekiston qaxramoni va xalq yozuvchisi E.Vohidov tavalludiga bag'ishlangan adabiy kecha tashkil etildi. O'z navbatida, Qirg'iziston san'at vakillari O'zbekistonda tashkil etiladigan "Sharq taronalari" xalqaro musiqa festivali, "Baxshi" va "Maqom" san'at festivallarida doimiy qatnashib sovrinli o'rinlarni qo'lga kiritishmoqda².

O'zbek-Turkman madaniy va do'stlik aloqalari esa, ikki davlat rahbarlarining 1991-yildagi dastlabki uchrashuvi o'rnatilgan edi. O'tgan vaq davomida bu ikki davlat o'rtasida ham ko'plab ahamiyatga molik bo'lgan madaniy hamkorlik rivojlanib kelmoqda. Mamlakatimizda yashaydigan 189 mingga yaqin ortiq turkmanlar o'z milliy madaniyatlari, tili, an'analari va urfodatlarini asrash hamda rivojlantirish qaratilgan madaniy tadbirlar 2001 yil 7 may kuni tashkil qilingan Respublika Turkman madaniy markazi orqali amalga oshiradi. Bugungi kunga kelib ushbu markazning tarkibiy tuzilmasi hisoblangan Qoraqalpog'iston Respublikasi Turkman madaniy markazi, Buxoro, Qashqadaryo, Surxondaryo, Toshkent viloyatlari va Toshkent shahridagi hududiy bo'linmalari faoliyat yuritib kelmoqda. Markaz va uning bo'linmalari O'zbekistonning Navro'z, Mustaqillik kuni, Konstitutsiya kuni singari umumxalq bayramlarida faol qatnashadilar. Boshqa jamoat va davlat tashkilotlari ishtirokida turkman tilining asoschisi, XVIII asrda yashab o'tgan buyuk shoir va alloma Mahtumquli, turkman mumtoz shoiri Mollanapes Qodirberdi o'g'li kabi insonlarxotirasiga bag'ishlangan tadbirlar o'tkazilishi an'anaga aylangan. Tadbirlar davomida ushbu arboblarning o'zbek tiliga tarjima qilingan kitoblarning taqdimoti o'tkaziladi, turkman san'ati va xalq hunarmandchiligi namunalari namoyish qilinadi.

Bir makonda mushtarak maqsadlar asosida yashab kelgan o'zbek-turkman xalqlarining o'zaro uyg'unlikdagi etnografik madaniyatini targ'ib etish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 29 dekabrda "Xorazm viloyatidagi "O'zbek-Turkman do'stlik uyi" va "Ulli hovli" majmuasi" direktivasini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori asosida Urganch tumani G'oybu qishlog'I "Turkmanlar" mahallasi hududidagi "O'zbek-Turkman do'stlik uyi" va "Ulli hovli" majmuasida joylashgan 231arsilarni saqlash, kelajak avlodga etkazish bo'yicha ko'plab sa'y harakatlar amalga oshirildi.

2018 yil 23 aprel kuni Toshkent shahrida Ashxobod sayilgohi ochildi, 2016 yil noyabrda mamlakatimizda Turkmaniston madaniyati kunlari, 2017 yil noyabrda esa Turkmanistonda O'zbekiston madaniyati kunlari o'tkazildi. Samarqandda o'tkaziladigan "Sharq taronalari" xalqaro musiqa festivali va Qo'qon shahrida o'tadigan Xalqaro hunarmandchilik festivalida Turkmaniston delegatsiyasi munosib ishtirok etib kelmoqda. Shuningdek, mamlakatimizda Turkmanistonning sobiq prezidenti Gurbanguli Berdimuhamedovning qator kitoblari – "Baxtli hayot sog'liqdan boshlanar", "Madaniyat – xalqning bebaho xazinasi", "Barhayot afsona", "Choy – shifo va ruhiy quvvat manbai" nomli kitoblari o'zbek tiliga tarjima qilinib, chop etilgan³.

Mintaqadagi yana bir qo'shni davlat bo'lgan Tojikiston Respublikasi bilan o'zbekistonning o'zaro madaniy aloqalari 1yo'lga qo'yilgan bo'lib, o'tgan davr madaniy aloqalrning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega davr bo'ldi. Tojik va o'zbek xalqlarining yashash sharoiti, urf-odatlari, turmush 231arsi bir-biriga nihoyatda yaqin. Bugungi kunda O'zbekistonda o'zbeklar bilan umumiy etnik ildizga ega 1,5 milliondan ortiq tojik yashaydi. Bu ikki xalqning madaniyatlari,

² "Yangi O'zbekiston" gazetasi, 2023-yil,23-aprel nashri

³ ISRS.UZ (O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik va mintaqalararo tadqiqotlar instituti rasmiy veb-sayti)

turmush tarzlari, urfodatlari va xalq san'ati — barchasi juda yaqin, ayrim hollarda esa, ularni umuman ajratib bo'lmaydi. Ikkala xalqning ibtidoiy, qadimgi va aksariyat hollarda o'rta asrlarga oid tarixi o'zaro chambarchas bog'liqdir. O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti Islom Karimov ta'kidlaganidek, o'zbek va tojik xalqlari ikki tilda gaplashadigan bir xalq. Bu 2 xalqning o'tmishda birgalashib, o'z ozodligi, erki uchun kurashgani, o'lmas me'moriy yodgorliklari va san'at durdonalarini yaratgani tarixdan ma'lum. Asrlar davomida ko'pgina tojik va o'zbek san'atkorlari biribiriga ustoz, biribiriga shogird bo'lib ijod qilib kelishgan.

Ikki buyuk arbob — Jomiy bilan Navoiyning do'stligi va hamkorligi tojik hamda o'zbek adabiy va madaniy aloqalari tarixidagi yorqin sahifadir. Jomiy va Navoiy boshlab bergan zullisonaynlik an'alarini Mashrab, Turdi, Nodira, Furqat, Zavqiy, Anbar otin, Asiriy, Ayniy, Hamza va boshqalar davom ettirdilar. Hamza tojik tilida ham g'oyaviy badiiy jihatdan yetuk she'rlar yaratishi bilan barobar o'zining drama truppassi bilan Tojikistonning shahar va tumanlarida tomoshalar ko'rsatdi. Sadridin Ayniy «Qullar» romanini o'zbek tilida yaratdi va tojik hamda o'zbek tilida samarali ijod qilib, o'zining ham badiiy, ham ilmiy asarlari bilan 2 xalq madaniyatini rivojlantirishda katta rol o'ynadi. 20-yillar oxiridan Tojikiston teatrlarida Hamzaning «Boy ila xizmatchi», K. Yashinning «Gulsara», F. Zafariyning «Halima», Xurshidning «Farhod va Shirin», keyinroq S. Abdullaning «Tohir va Zuxra», Uyg'un va I. Sultonning «Alisher Navoiy», Tuyg'unning «Muhabbat» va boshqa pyesalari sahnalashtirildi. Ayni vaqtda tojik dramaturglaridan S. Ulug'zodaning «Gavhari shamchiroq», S. G'anining «To'y», G'. Abdulloning «Sharq sadosi» kabi pyesalari o'zbek teatrlari sahnalarida namoyish qilindi.

Tojik-o'zbek madaniy va adabiy aloqalarning ravnaq topishida badiiy tarjimachilik ham muhim ahamiyatga ega. S. Ayniyning 8 jildli asari, A. Lohutiyning «Devon»I, M. Tursunzodaning deyarli barcha asarlari, Mirshakarning «Biz Pomirdan keldik», «Oltin qishloq», «Tog' qizining ishq», J. Ikromiyning «Olov qizi», «Buxoroning o'n ikki darvozasi», S. Ulug'zodaning «Yoshligimiz tongi», «Vos'ye», R. Jalilning «Po'lod va Gulro'», «Sho'rob», F. Niyoziyning «Vafo» asarlari va boshqalarning she'riy, nasriy asarlari o'zbek tilida nashr etilgan. Ayni vaqtda Hamza, A. Qodiriy, F. G'ulom, Oybek, A. Qahhor, G'ayratiy, H. Olimjon, Sh. Rashidov, Zulfiya, A. Muxtor, R. Fayziy, S. Abdulla, E. Vohidov, A. Oripov, G. Jurayeva, B. Boyqobilov va boshqalarning asarlari tojik tiliga tarjima qilinib, Tojikistonda nashr etilgan. O'zbek-tojik adabiy va madaniy aloqalarining ravnaq topishida Tojikistonda yashab o'zbek tilida ijod qilgan shoir va yozuvchilar: Ashirmat, M. To'lqin, M. Oston, O'. Jamol, J. Toshmatov, Z. Do'stmatov, K. Mamajonov, Sh. Sattor, A. Usmon, X. Qurbonova, S. Nishonova, J. Ergash, U. Umarov, A. Zuhur va b.ning ham hissasi bor.

Respublika tojik milliy madaniy markazi O'zbekistonda 2008 yili tashkil qilingan, bugungi kunga kelib uning tarkibiy tuzilmasida Qashqadaryo, Surxondaryo, Samarqand, Namangan, Farg'ona viloyatlaridagi hududiy bo'linmalari, Buxoroda — «Oftobi So'g'diyon» tojikfors markazi, 1990 yil Toshkentda tashkil etilgan «Oriyono» hamda Chirchiq shahridagi «So'g'diyona» markazlari faoliyat yuritmoqda. Avestoning 2700 yilligini, Sharqning buyuk olimi va shoiri Firdavsiy tavallud topgan kunini nishonlash, forstojik adabiyotining asoschisi Rudakiyning 1150 yillik yubileyi, Ibn Sino, Jaloliddin Rumiy Balxiy, Mir Ali Hamadoniy, yozuvchi va shoir Sadridin Ayniy hayoti va ijodiga bag'ishlangan tadbirlar ko'pchilik diqqatini jalb etdi. Shu bilan birga, asarlari o'zbek tiliga tarjima qilingan To'xtamish To'xtayev, Abdullo Subxon, Ja'far

Muhammad, Fayz Muhammad, Yunus Imomnazar, Muhammadjon Shodiyev, Asadullo Shukurov kabi zamonaviy mualliflar bilan ijodiy uchrashuvlar ham yaxshi taassurotlar qoldirdi. Markaz tomonidan har yili Tojik tili kuni, tojik xalqining tarixi va madaniyati bo'yicha o'ziga xos tanlovlar, shoirlar va adabiyot ahli o'rtasida mushoira, taniqli tojik rassomlari — Muborak Yo'ldoshev va Zayniddin Mirzoyev kartinalarining ko'rgazmalari tashkil etilgan. Markazda o'tkazilayotgan bir qator tadbirlar, jumladan O'zbekistonning milliy va davlat bayramlari, tojiklarning xalq bayrami "Mehrgon" — hosil bayrami va boshqalar "Ovozi tojik", "Ovozi Samarqand", "Xovar" kabi tojik tilida chiqadigan gazetalarda va O'zbekiston teleradiokompaniyasining "Ranginkamon", "Yagona oilada" teleko'rsatuvlarida keng yoritilib boriladi.

O'zbekistonning 5 ta oliy ta'lim muassasasida tojik tilida ta'lim beruvchi maktablar uchun bakalavriatning "Filologiya va til o'rganish: Tojik tili", "Tojik tili va adabiyoti" hamda «Boshlang'ich ta'lim (tojik tili)» yo'nalishlari bo'yicha kadrlar tayyorlanadi. 2019-2020 o'quv yilida "Filologiya va til o'rganish: Tojik tili" yo'nalishi bo'yicha 110 nafar bitiruvchi ta'limni yakunladi.

Ayni paytda Tojikistonda o'zbek tilida faoliyat olib borayotgan 10 dan ortiq nashrlar mavjud bo'lib, Dushanbe shahrida o'zbeklar jamiyati tomonidan «Xalq so'z» gazetasi chop etiladi. Xo'jand shahrida "O'zbek milliy ma'naviyat va ma'rifat markazi" tomonidan "Ma'naviyat" gazetasi va «Sharqnom» jurnali o'zbek tilida chop etiladi. Shuningdek, bir haftada bir marta OAVda jumladan, televideniye va radioda o'zbek tilida dastur va eshittirishlar olib boriladi⁴.

Muxtasar aytganda, O'zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan o'zaro aloqalar bugun xalqaro maydonda ham ishonchli, muhim va uzoq muddatli hamkorlik namunasi sifatida e'tirof etilmoqda. Madaniy sohadagi hamkorlikning bugungi darajasi shubhasiz, o'zaro aloqalarning boshqa yo'nalishlariga ham o'zining ijobiy ta'sirini o'tkazadi. Bunday hamkorlik asosini eng avvalo, xalqlar birdamligi, fuqarolarning bir-biriga ishonchi va do'stona munosabati hamda qon-qarindoshchilik rishtalarining mustahkamlanishi tashkil etadi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasini 2017 – 2021 yillarda rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi". www.lex.uz.
2. Xalq so'zi gazetasi, 2021-yil,7-dekabr nashri
3. Xalq so'zi gazetasi, 2021-yil,1-iyundagi nashri
4. "Yangi O'zbekiston" gazetasi, 2023-yil,23-aprel nashri
5. Isrs.uz (O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik va mintaqalararo tadqiqotlar instituti rasmiy veb-sayti)
6. Internet materiallari:
7. www.lex.uz
8. www.disertat.uz
9. www.ziyouz.com

⁴ Xalq so'zi gazetasi, 2021-yil,1-iyundagi nashri